

- P.T.J. Wolters, 'Open normen en islamitische huwelijken in het Nederlandse recht', *WPNR* 2016, afl. 7090, p. 35-42.
- L.H.M. Zonnenberg, 'Verrekenbeding en onderneming: een hele onderneming!', *EB* 2016, afl. 3, p. 50-53.

ERFRECHT

Mr. J.J.H. Hermeling

Jurisprudentie

HR 27 januari 2016 ECLI:NL:HR:2016:99, RvdW 2016/220 en NJB 2016/264: executeur-testamentair, ontstaan verplichting van het afleggen van rekening en verantwoording, de hoedanigheid als executeur, gaan de verplichtingen van de executeur over op zijn erfgenamen? Artikel 4:142 BW e.v., artikel 4:149 BW, artikel 4:151 BW, artikel 4:182 lid 1, artikel 1061 BW(oud) en artikel 1062 BW(oud)

Een erfflater kan om uitvoering te geven aan een uiterste wilsbeschikking op grond van artikel 4:142 BW een of meerdere executeurs benoemen. Een executeur kan daarbij een variëteit aan bevoegdheden hebben verkregen, bijvoorbeeld de bevoegdheid om de in de uiterste wilsbeschikking genoemde legaten uit te keren. Bij het eindigen van zijn bevoegdheid dient een executeur op grond van artikel 4:151 BW rekening en verantwoording af te leggen over het beheer wat hij heeft gevoerd over de nalatenschap. In de onderhavige zaak was een notaris tot zijn overlijden executeur in een nalatenschap. Kort voor zijn overlijden heeft de notaris zijn vrouw verzocht het boedeldossier aan een collega over te dragen. De vrouw heeft daags na de begrafenis van de notaris het boedeldossier overgedragen aan diens collega. Tevens is zij enig erfgename van de overleden notaris. De eisers in cassatie, de erfgenamen van de nalatenschap waarover de notaris als executeur het beheer heeft gevoerd, eisen onder meer het afleggen van rekening en verantwoording over het gevoerde beheer.

In de onderhavige zaak is de vrouw van de notaris een van de verweerders in cassatie. Centraal staat onder meer de vraag of de vrouw van de notaris verplicht is om rekening en verantwoording af te leggen over het beheer dat de notaris tot aan zijn overlijden heeft gevoerd over de desbetreffende nalatenschap.

Het hof oordeelt dat de vrouw geen relevante bemoeienis met de nalatenschap heeft gehad omdat zij het boedeldossier korte tijd onder haar heeft gehad en het dossier slechts naar een collega van de notaris heeft gebracht. Volgens het hof kan daarop geen verplichting worden gebaseerd tot het afleggen van rekening en verantwoording als bepaald in artikel 4:151 BW. (r.o. 3.7 arrest hof)

In cassatie komt het middel onder meer op tegen afwijzing van de vordering tot het afleggen van rekening en verantwoording door de vrouw. Het middel betoogt dat de vrouw in de hoedanigheid als erfgenaam van de notaris

in diens plaats rekening en verantwoording moet afleggen over het beheer dat de notaris heeft gevoerd over de nalatenschap. Daarbij gaat het middel ervan uit dat de verplichting van een executeur tot het afleggen van rekening en verantwoording overgaat op de erfgenamen van de executeur.

De Hoge Raad overweegt het volgende. Omdat de notaris in 1997 is overleden moet het oude erfrecht dat tot 1 januari 2003 van kracht was als uitgangspunt worden genomen. Het oude erfrecht kende met artikel 1061 BW(oud), evenals het huidige artikel 4:151 BW, een verplichting voor de executeur om rekening en verantwoording af te leggen bij het eindigen van zijn taak. Op grond van artikel 1062 BW(oud) en het huidige artikel 4:149 lid 1 sub c eindigt de taak van de executeur bij zijn overlijden. Hierover overweegt de Hoge Raad het volgende:

'Weliswaar eindigt de taak van de executeur door zijn dood - welke regel voortvloeide uit art. 1062 BW(oud) en thans is neergelegd in art. 4:149 lid 1, aanhef en onder c, BW - maar indien de executeur zijn werkzaamheden nog niet heeft voltooid op het tijdstip van zijn overlijden, ontstaat geen verplichting tot het afleggen van rekening en verantwoording.' (r.o. 3.6.2).

In de betreffende zaak is dus met het overlijden van de notaris als executeur nog geen verplichting ontstaan tot het afleggen van rekening en verantwoording omdat de notaris zijn werkzaamheden nog niet had voltooid.

De Hoge Raad vervolgt dat er geen rechtsregel is die meebrengt dat een dergelijke verplichting tot het afleggen van rekening en verantwoording op de erfgenamen zou komen te rusten. Daarbij wordt verwezen naar art. 1062 BW(oud), dat bepaalde: 'De magt van den uitvoerder eens uitersten wil gaat niet tot zijne erfgenamen over'. De Hoge Raad overweegt hierover het volgende:

'Doordat de rechten en verplichtingen van de executeur zijn verbonden aan zijn hoedanigheid en die hoedanigheid niet overgaat op zijn erfgenamen, gaan evenmin die rechten en verplichtingen, waaronder de verplichting om rekening en verantwoording af te leggen, bij het overlijden van de executeur over op zijn erfgenamen' (r.o. 3.6.3).

Het middel faalt derhalve. De conclusie van A-G De Vries Lentsch-Kostense strekt eveneens tot verwerping van het middel. In deze zaak betekent dit dat de vrouw als erfgenaam van de notaris niet verplicht zou zijn om rekening en verantwoording af te leggen over het beheer dat de notaris in zijn hoedanigheid als executeur heeft gevoerd. Daarmee valt de 'hoedanigheid van de executeur' en diens verplichting om rekening en verantwoording af te leggen niet onder 'de van rechtswege voor overgang vatbare rechten en verplichtingen' die krachtens de 'saisineregels' van artikel 4:182 lid 1 en 2 BW overgaan op zijn erfgenamen. (Zie ook: sub 13 conclusie A-G)

Ten slotte wijst de Hoge Raad op de verplichting van het huidige artikel 4:149 lid 4 BW. Daarin is voor de erfgenamen van de overleden executeur de verplichting opgenomen om zijn overlijden door te geven aan de erfgenamen van degene die hem als executeur heeft benoemd. Op grond daarvan is de vrouw verplicht het overlijden van de notaris mede te delen aan de eisers in cassatie. De Hoge

Raad benadrukt hiermee de balans die de informatieverplichting biedt tussen enerzijds de belangen van de executeur en diens erfgenamen en anderzijds de belangen van de erfgenamen bij de nalatenschap waarover de executeur het beheer heeft gevoerd (r.o. 3.6.3).

Literatuur

- G.G.B. Boelens, 'Het (aanvullend) legaat aan de langstlevende echtgenoot en de wettelijke verdeling', *TE* 2016, afl. 1, p. 3-9.
- I. Docter, 'Beneficiaire aanvaarding, doorlopende overeenkomsten en vereffeningkosten', *WPNR* 2016, afl. 7090, p. 43-49.
- J.H.M. ter Haar & W.D. Kolkman, 'De som ineens van artikel 4:35 BW komt vaker voor dan u denkt', *JBN* 2016, afl. 2.
- P.J.F.M. Le Cat, 'Nogmaals: de zuivere aanvaarding van een nalatenschap', *JBN* 2016, afl. 1.
- T. Mellema-Kranenburg, 'Hoe ver gaat de verplichting tot rekening en verantwoording?', *JBN* 2016, afl. 2.
- T.F.H. Reijnen, 'Bescherming tegen de schulden van de nalatenschap door gebruik te maken van een bij uiterste wilsbeschikking opgerichte stichting', *WPNR* 2016, afl. 7098, p. 213-214.
- B.E. Reinhardt, 'Is de cautio Socini in strijd met artikel 4:4 BW?', *TE* 2016, afl. 1, p. 10-14.

BURGERLIJK PROCESRECHT

AAK20168045

R.J.C. Flach

Wet-, regelgeving en beleid

De WWZ en het arbeidsprocesrecht

In 2015 is de Wet Werk en Zekerheid (WWZ) in werking getreden. Deze wet bracht ook verschillende wijzigingen voor het arbeidsprocesrecht mee. Ik signaleer enkele van die wijzigingen die zich op dit moment aan het uitkristalliseren zijn in de rechtspraak.

Voortaan worden alle gedingen inzake het einde van de arbeidsovereenkomst ingeleid met een verzoekschrift. Tot aan de inwerkingtreding gold dat alleen voor de aloude en veel bewandelde route van de 7:685 BW-procedure (ontbinding door kantonrechter wegens gewichtige redenen). Die procedure bestaat niet meer. Weliswaar kent ook de WWZ nog een ontbindingsprocedure, maar enkele bijzondere procesregels die de 7:685 BW-procedure kenmerkten zijn geschrapt. Voortaan is het mogelijk om tegen door de kantonrechter gewezen ontbindingsbeschikkingen (en alle andere einde-arbeidsovereenkomsten-zaken) in hoger beroep te gaan of cassatieberoep in te stellen. En voortaan zal het ook mogelijk zijn dat de rechter een getuigenverhoor beveelt of het uitbrengen van een deskundigenrapport. Andere 6.10.9 BW (einde-arbeidsovereenkomst-)zaken die voortaan in het kleed van de verzoekschriftprocedure

gevoerd worden, zijn de procedures waarin de werknemer een verzoek indient om de opzegging door de werkgever van de arbeidsovereenkomst te laten vernietigen, of juist om de arbeidsovereenkomst te laten herstellen of de procedure waarin de werknemer verzoekt om een geschil over het recht op, of over de hoogte van, de (transitie)vergoeding te beslissen.

Ook onder het regime van de WWZ blijven voor de processuele behandeling van verzoeken inzake het einde van arbeidsovereenkomsten bijzondere regels gelden. De achtergrond daarvan wordt gevormd door twee bijzonderheden die dit soort procedures kenmerken. In de eerste plaats nopen de grote belangen van partijen tot snelle actie en vlotte beslissing. Partijen moeten daarom rekening houden met korte vervaltermijnen voor hun rechtsvordering: binnen twee (soms drie) maanden moet het verzoek bij de griffie ingediend zijn. Het gerecht wordt achter de broek gezeten door de bepaling dat de (mondelinge) behandeling niet later aanvangt dan in de vierde week na indiening. Uiteraard staat de mogelijkheid van bewijslevering en het instellen van rechtsmiddelen haaks op de gedachte van voortvarend procederen. Daar is het volgende op gevonden. De toepasselijkheid van de (voor dagvaarding geschreven) bewijsregels is geclausuleerd, namelijk afhankelijk van 'de aard van de zaak'. Als we dat op mogen vatten zoals de minister doet, namelijk op het niveau van de individuele zaak, dan kan de rechter, een beetje als in kort geding, naar gelang van de omstandigheden, wel of niet tot toepasselijkheid beslissen. De vraag is echter of dat een juiste lezing is van artikel 284 lid 1 Rv. Moet de niet-toepasselijkheid niet gelezen worden op het niveau van zaakcategorieën (zoals de HR deed onder het voorheen geldende recht)? Wat betreft de rechtsmiddelen is de beroepstermijn weliswaar op drie maanden gehouden, maar daar staat tegenover dat hoger beroep of cassatie geen schorsende werking hebben.

Het tweede bijzondere kenmerk van dit soort procedures is dat weliswaar het publiek belang sterk betrokken is (vandaar: verzoekschriftprocedure), maar dat ook (en vooral) sprake is van een geschil dat beslist moet worden in een contradictoire setting. Dat verklaart de openstelling van bewijs en rechtsmiddelen. Dat verklaart ook dat de vraag welke kantonrechter bevoegd is om van het verzoek kennis te nemen, wordt bepaald door de relatieve competentieregels die voor dagvaardingsprocedures gelden. Een nieuwigheid die, net als bewijs en rechtsmiddelen, zowel kan zorgen voor een voortvarende en geconcentreerde afhandeling als voor vertraging, is de bijzondere procesregel dat een verzoek in verband met beëindiging van de arbeidsovereenkomst gecombineerd kan worden met een daarmee samenhangende vordering zoals een vordering uit achterstallig loon, uit hoofde van een tussen partijen aangegaan concurrentiebeding of rond (de terugbetaling van) een aan de werknemer toegekende transitievergoeding. De rechter heeft de bevoegdheid een zaak in twee of meer zaken te splitsen indien het verzoek en de in het verzoekschrift ingediende vordering(en) zich naar zijn oordeel niet leent c.q. lenen voor een gezamenlijke behandeling.